

PREUREĐENJE ČUVAONICE GALERIJE UMJETNINA *BRANISLAV DEŠKOVIĆ* U BOLU

**DR. SC. SAGITA MIRJAM
SUNARA**

Umjetnička akademija u Splitu
sagita.sunara@umas.hr

U ovom tekstu opisuje se metodologija koja je primijenjena pri preuređenju čuvaonice Galerije umjetnina *Branislav Dešković* u Bolu na otoku Braču. Radovi su ostvareni u okviru nastave iz kolegija *Konzervacija-restauracija štafelajnih slika i polikromiranog drva 3* koji prate studenti četvrte godine integriranoga preddiplomskog i diplomskog studija konzervacije-restauracije na Umjetničkoj akademiji u Splitu. U radovima je fakultativno sudjelovalo i nekoliko studenata nižih godina.¹ Projekt je ostvaren od li-

stopada 2013. do siječnja 2014. godine, a novčana sredstva za njegovu provedbu osigurali su Ministarstvo kulture i u manjoj mjeri Centar za kulturu Brač kao ustanova koja upravlja Galerijom *Dešković*.

Suradnja između Centra za kulturu Brač i Umjetničke akademije u Splitu uspostavljena je 2008. godine, kada je Odsjeku za konzervaciju-restauraciju povjereno izvođenje zahvata na slici Jerolima Miše *Pučišća* (1923. god., ulje na platnu).² Radovi na toj slici dovršeni su 2010. godine. U kolovozu 2012. Centar je predložio Odsjeku da provede konzervatorsko-restauratorske radove na oštećenim ukrajskim okvirima slika iz stalnog postava Galerije *Dešković*. Nakon obilaska stalnog postava i posjeta Galerijinoj izmještenoj čuvaonici autorica je predložila da se u program radova uključi preuređenje tog prostora. Predložila je također da se nakon završetka projekta priredi izložba o provedenim radovima kako bi se lokalna zajednica i Općina Bol senzibilizirali na problem neprikladnog čuvanja muzejskih predmeta.³

Slika 1. Čuvaonica prije preuređenja. Fotografirala Sagita Mirjam Sunara (kolovoz 2012.).

Slika 2. Čuvaonica prije preuređenja. Fotografirala Sagita Mirjam Sunara (kolovoz 2012.).

Projekt preuređenja čuvaonice i konzerviranja-restauriranja pet najoštećenijih ukrasnih okvira iz stalnog postava Galerije prijavljen je na natječaj Ministarstva kulture za programe zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2013. godinu. Ministarstvo je pozitivno ocijenilo predloženi projekt, ali je za njegovu provedbu osiguralo tek polovicu traženih novčanih sredstava. Autorica je predložila da se odobrena sredstva ulože u preuređenje čuvaonice, a ako to ne bude dostatno, da Centar podmiri dio troškova.⁴ Zahvati na ukrasnim okvirima nisu ocijenjeni kao najvažniji jer im je cilj bio poboljšanje izgleda predmeta, dok su umjetnine u čuvaonici bile fizički ugrožene zbog neprikladnih uvjeta u kojima su se čuvala. Predloženo je da se projekt ostvari u obliku radionica koje bi, osim praktičnog rada, uključivale usmena izlaganja,

primjerice predavanje o povijesti Galerije, predstavljanje koncepcije stalnog postava, analizu problema u čuvaonici i sl.⁵ Centar za kulturu Brač nije iskazao zanimanje za tu ideju, pa su umjesto radioničkog tipa rada organizirana četiri radna posjeta čuvaonici.

PODRUMSKA ČUVAONICA U CENTRU ZA KULTURU OPĆINE BOL

Fundus Galerije *Dešković* čine djela moderne i suvremene umjetnosti – slikarski i kiparski radovi umjetnika koji su rođeni na Braču ili su na neki drugi način povezani s otokom. Galerija je osnovana 1963. godine, ali se tek 1978. uselila u renesansno-baroknu palaču na bolskoj rivi u kojoj se i danas nalazi. U vrijeme izvođenja radova koji su tema ovog teksta

Slika 3. Čuvaonica prije preuređenja. Fotografirala Sagita Mirjam Sunara (kolovoz 2012.).

muzejska se čuvaonica nalazila u podrumu zgrade Centra za kulturu Općine Bol, koji je od Galerije udaljen nekoliko minuta hoda. Ta nevelika prostorija s kamenim zidovima i podom od kamenih ploča nekoć je služila kao okupljalište mladih, pa se u njoj nalazi ugostiteljski šank. Iza šanka su police, ispred njega dva barska stolca, a duž dvaju zidova postavljene su klupe s drvenim sjedištima i naslonima. Duž jednog od tih zidova proteže se oniski zid načinjen od kamena i betona.

U prostoriji je bio pohranjen velik broj slika na platnu i drvu, zatim umjetnine na papiru te manji broj skulptura; ukupno više od stotinu umjetničkih djela. Prostor iza šanka rabio se za pohranu Galerijinih publikacija i srodnog materijala, a muzejski su predmeti bili raspoređeni po ostatku prostorije (sl. 1, 2 i 3). Galerija je već bila uložila neka

sredstva u opremanje čuvaonice. Da bi se predmeti zaštitili od krađe, ugrađena su protuprovalna vrata. Za primjereniju pohranu umjetnina nabavljena su četiri polična regala i jedan metalni ladičar. Slike i skulpture bile su naslagane na police, klupe i gornju plohu zidića. Neke su se slike nalazile opasno blizu rasvjetnih tijela. Nekoliko ih je bilo prislonjeno na slobodni dio jednog zida. Skulpture većih dimenzija ležale su na podu. Predmeti nisu bili zaštićeni od prašine. Samo je ladičar zadovoljavao konzervatorsko-restauratorske standarde. U njemu su bile pohranjene umjetnine na papiru, ali i nekoliko slika uokvirenih pod staklo. Te su slike bile položene na umjetnine na papiru, a vjerojatno su služile tomu da se izravnaaju deformirani papiri. U ladičaru je bilo i drugih materijala (Galerijini promidžbeni materijali i sl.).

Slika 4. Ukasni okvir kontaminiran gljivicama i plijesnima. Fotografirala Sagita Mirjam Sunara (listopad 2013.).

Već letimičnim pregledom čuvaonice moglo se zaključiti da prostor nije prikladan za čuvanje muzejske građe. Tlocrtna površina prostorije nije odgovarala veličini zbirke; prostor je bio pretrpan, pa se predmetima nije moglo lako pristupiti. U tako skučenom prostoru bilo je teško rukovati slikama većih dimenzija. I funkcija prostorije bila je problematična: osim za pohranu umjetnina njome se koristilo i kao skladištem. Najveći je problem bila vlaga. Mjerenja relativne vlažnosti zraka nisu obavljena, ali je bilo jasno da je ona izrazito visoka jer je prostor zaudarao na vlagu. Premda je u prostoriji postojao ventilacijski sustav, nije se upotrebljavao.

Za vrijeme obilnih kiša iz ventilacijske je cijevi kapala voda. Zbog ugostiteljskog šanka priključenog na vodu rizik od poplave bio je izrazito velik. Način na koji su predmeti bili složeni nije bio prikladan, što se moglo pripisati slaboj upućenosti Galerijina osoblja ili, u gorem slučaju, njihovu nemarnom odnosu prema muzejskim predmetima. U prilog potonjemu govorila je niska razina čistoće u prostoriji. Nasreću, nisu uočeni tragovi glodavaca i drugih štetnika. Ipak, na velikom broju predmeta bila su vidljiva oštećenja uzrokovana neprimjerenim načinom i uvjetima pohrane: ogrebotine i otkrhnuća, plijesni i gljivice, odizanje slikanog sloja i dr. (sl. 4 i 5). Može se pretpostaviti da je dio oštećenja nastao i prije nego što je zbirka dospjela u podrum Centra za kulturu Općine Bol, no i tada kao posljedica čuvanja u neprimjerenim uvjetima.

PLANIRANJE RADOVA

Prije izlaska na teren analizirana je fotografska dokumentacija izrađena tijekom prvog posjeta čuvaonici, u kolovozu 2012. godine. Dodatna dokumentacija, poput arhitektonskog nacrtu zgrade/prostorije ili podatka o broju pohranjenih predmeta, njihovim dimenzijama i stanju

Slika 5. Tipično oštećenje slikanog sloja na ukasnom okviru. Fotografirala Sagita Mirjam Sunara (siječanj 2014.).

očuvanosti, nije bila dostupna. Proučavanjem fotografskih snimaka identificirane su prijetnje kojima je zbirka izložena. Te su se prijetnje mogle grupirati u tri široke kategorije: prijetnje povezane s prostorom i uvjetima koji u njemu vladaju, prijetnje povezane s opremom, tj. namještajem za pohranu, te prijetnje povezane s načinom na koji su predmeti pohranjeni (sl. 6).

Sljedeći je korak bilo predlaganje mjera kojima se svaka od identificiranih prijetnji može otkloniti ili smanjiti, a koje se mogu provesti u kratkom roku i uz minimalna ulaganja.⁶ Primjerice, problem skućenog prostora može se riješiti tako što će se iz prostorije izbaciti smeće i izmjestiti stvari kojima nije mjesto u muzejskoj čuvaonici. Problem namještaja koji nije prikladan za pohranu muzejskih predmeta može se riješiti tako što će se na otvorene police postaviti barijere koje će spriječiti ispadanje slika u slučaju potresa. Duž rubova drvenih klupa mogu se dodati istaci koji će spriječiti ispadanje slika. Gornje plohe polica i klupa mogu se obložiti mekim, protukliznim materijalom. Police se mogu prekriti materijalom koji će spriječiti taloženje prašine na predmetima.

Ciljevi projekta mogli su se sažeti u pet točaka: (1) poboljšati mikroklimatske uvjete u prostoru; (2) temeljito očistiti prostoriju; (3) prilagoditi postojeći namještaj za pohranu predmeta; (4) poboljšati razmještaj i način slaganja predmeta; (5) podučiti Galerijine djelatnike kako pravilno postupati s predmetima. Iscrpan plan radova, odnosno red provođenja predloženih mjera, izrađen je na licu mjesta.

Tijekom prvoga radnog posjeta čuvaonici utvrđeno je da je Galerijino osoblje već

Slika 6. Prijetnje kojima je zbirka izložena. Grafički prikaz izradila Sagita Mirjam Sunara.

uvelo određena poboljšanja: iz prostori- je je izneseno smeće, pod je pometen, a slike i skulpture bile su urednije posložene.⁷ Na ukrasni okvir svake slike bio je zalijepljen komadić ljepljive trake s rukom ispisanom inventarnom oznakom, a na regalne poličare bili su pričvršćeni listovi papira s popisom inventarnih oznaka umjetnina koje su tu naslagane. Premda to nije primjeren način označavanja predmeta, bilo je ohrabrujuće vidjeti da osoblje Galerije pokušava uvesti red u čuvaonici i utvrditi točnu lokaciju svakog predmeta. Bilo je i negativnih promjena: u prostoriji je zatečen veći broj drvenih postamenata, pa je ionako skućen prostor postao još tješnji.

PROVEDENI RADOVI

Gotovo polovica projektnog proračuna potrošena je na nabavu uređaja za odvlaživanje zraka.⁸ Taj se trošak nije mogao izbjeći jer je povišena relativna vlažnost zraka u prostoriji ocijenjena kao najveća prijetnja zbirci. Na donji dio spremnika u koji se skuplja kondenzirana vlaga priključena je plastična cijev za stalni odvod vode u kanalizaciju. Uređaj je postavljen

Slika 7. Čišćenje umjetnina kontaminiranih gljivicama i plijesnima. Fotografirala Sagita Mirjam Sunara (studenii 2013.).

na pult šanka jer je zbog povezivanja na kanalizacijsku cijev trebalo osigurati dovoljan pad vode. Relativna vlažnost zraka namještena je na 52 %. Kako bi se ustajali zrak u prostoriji zamijenio svježim, u nekoliko je navrata uključena ventilacija. Kada je za kišnog dana primijećeno da iz ventilacijske cijevi kapa voda, ventilacija je isključena i više se nije stavljala u pogon.

Usisana je prašina s namještaja koji se rabi za pohranu muzejskih predmeta, a sve su plohe dezinficirane smjesom etanola i vode. I muzejske je predmete trebalo očistiti. Najprije su izdvojene umjetnine s nestabilnim slikanim slojem. Za podljepljivanje nestabilne polikromije na ukrasnim okvirima koristilo se 20-postotnom otopinom Plextola B 500 u vodi. Istim se ljepilom koristilo i za konsolida-

ciju nestabilnih dijelova slikanog sloja na nekoliko slika.⁹ Tri slike kod kojih je ljuštenje i odizanje slikanog sloja bilo jako izraženo nisu podljepljene, već su zapakirane i pohranjene horizontalno. Svaka je slika najprije položena na komad beskiselnoskoga trajnog arhivskog valovitog kartona.¹⁰ Karton služi kao podložak za prenošenje (budući da se sliku izravno ne dodiruje, manja je opasnost od oštećivanja slikanog sloja). Kako bi se spriječilo deformiranje tekstilnog nosioca, u otvore podokvira umetnuti su komadi Avosa (poliesterske vune). Kada je ponestalo tog materijala, rabila se folija sa zračnim mjehurićima omotana beskiselnoskim papirom. Slike su na kraju, zajedno s podloženim kartonom, umotane u Melinex (poliestersku foliju). Slike kojima je slikani sloj bio stabilan otprašene su me-

kim kistovima. Kod predmeta kontaminiranih plijesnima i gljivicama prašinu i spore trebalo je mehanički odstraniti i usisati usisavačem s HEPA filtrom kako bi se spriječilo da spore lete po zraku i nakupljaju se na drugim predmetima. Budući da Galerija nije raspolagala takvim usisavačem, primijenjen je sustav koji se rabi kod tzv. Schlürfera, u kojemu usisani zrak prolazi kroz smjesu vode (70 %) i etanola ili izopropanola (30 %).¹¹ Čišćenje kontaminiranih predmeta provodilo se izvan čuvaonice (sl. 7).

Drvene police skladišnih regala prekrivene su Melinexom kako bi se spriječila migracija štetnih plinovitih tvari iz drva u predmet. Preko Melinexa postavljen je Avos, materijal koji sprečava klizanje, odnosno pomicanje predmeta kod vibracije. Na skladišne su regale sa stražnje strane pričvršćene drvene letve omotane zaštitnom folijom s plastičnim mjehurićima (sl. 8). Letve imaju ulogu distancera: sprečavaju da slike dodiruju zid i omogućuju da zrak oko njih cirkulira, pa se iza slika ne stvaraju „džepovi“ s povišenom relativnom vlažnošću. Slike su zatim naslagane na police. Slike manjeg formata i one bez ukrasnog okvira odijeljene su komadima beskiselninskoga trajnog arhivskog valovitog kartona. Kada je ponestalo kartona, slike su se slagale tako da budu okrenute licem prema licu i poleđinom prema poleđini: jedna stoji uspravno, druga je polegnuta i tako naizmjenice. S prednje strane polica pričvršćeni su konopčići koji sprečavaju ispadanje slika. Police su na kraju prekrivene Melinexom kako bi se spriječilo taloženje prašine (sl. 9).

Dok su regalne police bile rezervirane za slike manjih i srednjih dimenzija, one velikog formata trebalo je rasporediti po klupama. Na naslone klupa pričvršćene su

Slika 8. Adaptacija poličnih regala. Fotografirala Sagita Mirjam Sunara (studeni 2013.).

drvene letve omotane folijom sa zračnim mjehurićima koje imaju ulogu distancera. Duž vanjskog ruba sjedišta pričvršćene su drvene letvice (istaci) koje sprečavaju da slike iskliznu. Drvena su sjedišta prekrivena slojem Melinexa i Tyveka (polietilenske tkanine). Slike su poslagane od veće prema manjoj, licem prema licu i poleđinom prema poleđini. Kako bi se spriječilo da ukrasni okvir jedne slike ošteti/izgrebe slikani sloj susjedne slike, na nekoliko su slika stavljene navlake od Tyveka. Kada je ponestalo tog materijala, rabila se folija sa zračnim mjehurićima. Za nekoliko su slika izrađena kutna ojačanja od beskiselninskoga trajnog arhivskog valovitog kartona koja služe istoj svrsi (sl. 10). Kutna su ojačanja lijepljena tekstilnom ljepljivom trakom koja se reaktivira s vodom jer bi komercijalna ljepila otpuštala štetne hlapljive tvari. Sve su slike na kraju prekrivene Melinexom (sl. 11). Budući da u skladišnim regalima i na klupama nije bilo mjesta za sve slike, ne-

Slika 9. Pohrana muzejskih predmeta na poličnim regalima. Fotografirala Sagita Mirjam Sunara (siječanj 2014.).

koliko je umjetnina moralo biti naslagano uza zidove i ladičar. Ipak, vodilo se računa o tome da predmeti budu odignuti od poda, propisno složeni i zaštićeni od prašine. Skulpture su pohranjene u jedan kut prostorije, dijelom na klupu obloženu Tyvekom i Melinexom, a dijelom na radni stol koji je zatečen u prostoriji. Velike, teške skulpture nije bilo moguće odignuti od poda. Sve su skulpture prekrivene Melinexom.

Odlučeno je da će se u ladičar pohraniti samo umjetnine na papiru, a ostali su predmeti premješteni. Umjetnine na papiru odijeljene su jedna od druge beskiselinskim papirima, a raspoređene su tako da se u svakoj ladici nalaze radovi samo jednog umjetnika. Radovi istih dimenzija složeni su prema inventarnoj oznaci, a radovi koji se razlikuju po veličini složeni su tako da veći papiri budu na dnu ladice, a manji na vrhu, što olakšava pretraživanje i umanjuje potrebu za rukovanjem umjetninama. Za pohranu radova manjih dimenzija i onih koji su pretrpjeli mehanička oštećenja izrađene su košuljice od Melinexa. Košuljice su se

lijepile obostrano samoljepljivom trakom s akrilnim ljepilom. Na deformirane papire postavljeni su olovni utezi; olovo je bilo omotano Melinexom i ušiveno u vrećice od Tyveka (sl. 12).

Kada su svi radovi bili obavljeni, na nekoliko su mjesta u čuvaonici izvještene pisane smjernice za rukovanje slikama, skulpturama i umjetninama na papiru. Na odvlaživač su zalijepljene upute za rukovanje uređajem i naputci za redovito čišćenje prostorije.

Iako su rezultat projekta bili primjereniji uvjeti za čuvanje umjetnina, odgovorne osobe iz Galerije i nadležnoga Konzervatorskog odjela Ministarstva kulture upozorene su da prostorija i dalje nije prikladna za trajnu pohranu muzejske zbirke te da problem kapanja vode iz ventilacijske cijevi treba žurno riješiti.¹²

Studenti koji su sudjelovali u projektu redovito su o svojim aktivnostima izvještavali na blogu *Staziranje među umjetninama*.¹³ Autorica se nadala da će članci na blogu skrenuti pozornost šire i stručne javnosti na problem neprimjerene pohrane muzejskih predmeta. Ti su tekstovi

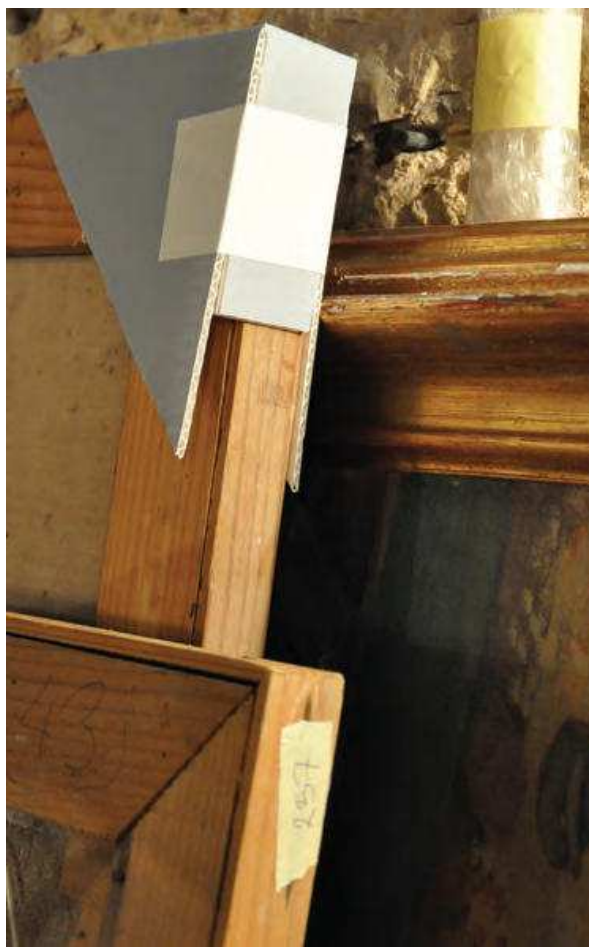
imali još jednu svrhu: trebali su pružiti korisne savjete vlasnicima i skrbnicima kulturnih dobara.

PRIJEDLOZI ZA NASTAVAK SURADNJE

Nakon dovršetka projekta Centru za kulturu Brač predložen je nastavak suradnje. Autoričina je ideja bila da se u sljedećoj fazi dokumentira stanje svih pohranjenih predmeta, da se na temelju prikupljenih podataka izradi popis prvenstva za konzervatorsko-restauratorske zahvate te da se pohranjeni muzejski predmeti primjerenom označe.¹⁴ Primijećeno je, naime, da Galerija nema jasno artikulirane kriterije po kojima umjetnine šalje na restauriranje. Također je primijećeno da predmeti nisu odgovarajuće označeni, što otežava dokumentiranje provedenih radova, ali i kontrolu nad zbirkom.

Druga faza projekta prijavljena je na natječaj Ministarstva kulture za programe muzejsko-galerijske djelatnosti za 2015. godinu. Bilo je planirano da jedna studentica koja je sudjelovala u preuređenju čuvaonice obavi te radove u okviru svojega diplomskog rada.

Nažalost, predloženi projekt nije se ostvario. Nekoliko mjeseci nakon što je dovršeno preuređenje čuvaonice u Centru za kulturu Općine Bol, cijela je zbirka preseljena u Muzej hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu. Stručni tim koji je radio na preuređenju čuvaonice nije o tome bio obaviješten niti je znao da se planira preseljenje zbirke na drugu lokaciju. Nameće se pitanje koliko je smisla imalo ulagati novac u adaptaciju privremene čuvaonice, odnosno jesu li se projektna sredstva mogla kvalitetnije potrošiti. S Muzejom hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu nije se mogao postići

Slika 10. Zaštita kutova slike. Fotografirala Sagita Mirjam Sunara (siječanj 2014.).

dogovor oko provedbe projekta: uprava Muzeja nije dopustila da studentica obavlja poslove na Galerijinim umjetninama bez stalnog nadzora nekog od njihovih djelatnika. Taj se uvjet nije mogao ispuniti.

ZAKLJUČAK

Važnost projekata poput ovoga u Bolu u tome je što izravno doprinose očuvanju kulturne baštine. Ne manje važno, takvi projekti pokazuju da se i s minimalnim novčanim sredstvima stanje u muzejskim čuvaonicama može uvelike unaprijediti. Uključivanjem studija konzervacije-restauracije projektni se troškovi osjetno smanjuju jer se rad studenata ne naplaću-

Slika 11. Čuvaonica nakon preuređenja. Fotografirala Sagita Mirjam Sunara (siječanj 2014.).

je, a i nastavnici rade bez naknade, barem je to praksa autorice ovih redaka. Možda bi Muzejski dokumentacijski centar trebao preuzeti ulogu posrednika u jačanju suradnje između muzejskih ustanova i akademske zajednice. U projekte (pre)uređenja čuvaonica trebalo bi uključiti i studente muzeologije, povijesti umjetnosti, etnologije i drugih struka koje surađuju u muzejskim ustanovama. Tako ih se uči međusobnom uvažavanju, ali i pravilnoj skrbi za muzejske predmete.

Projekt preuređenja čuvaonice Galerije *Dešković* bio je osmišljen tako da studenti sudjeluju u definiranju problema, određivanju ciljeva i aktivnosti kojima će se ti ciljevi ostvariti, kao i u provedbi samih aktivnosti. Takvi su projekti u studijskim

programima konzervacije-restauracije veoma važni jer umjesto usvajanja činjenica studenti znanje stječu rješavanjem stvarnih problema. Rad na terenu, izvan idealnih uvjeta koje pruža fakultetska radionica, studente uči snalažljivosti. Rad s ograničenim proračunom uči ih kako postaviti prioritete i upravljati vremenom. Za studente koji su sudjelovali u preuređenju bolske čuvaonice rad s muzejskom zbirkom bio je dragocjeno iskustvo jer se u okviru kolegija posvećenih preventivnom konzerviranju uglavnom susreću s inventarima sakralnih građevina. Neki će od njih svoju profesionalnu karijeru graditi u muzejskim ustanovama pa je poželjno da se za vrijeme studija upoznaju s izazovima tog posla.

BILJEŠKE

¹ U projektu je sudjelovalo osam studentica: Tina Tomšič (u vrijeme izvođenja radova studentica 4. godine konzervacije-restauracije), Nives Mijić (4. godina), Emilija Vranković (4. godina), Petra Baleta (4. godina), Lena Bošković (2. godina), Vana Ribarović (2. godina), Dorotea Kristić (2. godina) i Matea Milat (2. godina).

² Konzervatorsko-restauratorski zahvat na slici izveden je tijekom akademskih godina

Slika 12. Pohrana umjetnina na papiru. Fotografirala Sagita Mirjam Sunara (siječanj 2014.).

2008./2009. i 2009./2010. Radove su vodili Sagita Mirjam Sunara, Lana Kekez i Jurica Matijević. Konzervatorsko-restauratorska dokumentacija čuva se na Odsjeku za konzervaciju-restauraciju Umjetničke akademije u Splitu.

³ Sagita Mirjam Sunara, „Zaštitni radovi na ukrasnim okvirima i uređenje čuvaonice“. Primateelj: Centar za kulturu Brač (Jasna Damjanović). Datum poruke: 28. kolovoza 2012.

⁴ Sagita Mirjam Sunara, „Zahtjev za izdavanje prethodnog odobrenja za uređenje depoa i preventivnu zaštitu umjetnina iz fundusa Galerije Branislav Dešković“, 17. rujna 2013.

⁵ Sagita Mirjam Sunara, „Planovi za uređenje depoa“. Primateelj: Centar za kulturu Brač (Jasna Damjanović). Datum poruke: 23. siječnja 2013.; Sagita Mirjam Sunara, „Planovi za listopad (uređenje depoa)“. Primateelj: Centar za kulturu Brač (Jasna Damjanović). Datum poruke: 17. rujna 2013.

⁶ Opseg i trajanje radova bili su određeni (skromnim) projektnim proračunom. Ministarstvo kulture projektu je dodijelilo 15.000,00 kn. Centar za kulturu Brač osigurao je još 4.500,00 kn za nabavu materijala. Treba pripomenuti da je samo odvlaživač zraka stajao 9.000,00 kn!

⁷ To je bila zasluga Tina Vukovića koji je u to vrijeme u Galeriji obavljao pripravnički staž, a danas je voditelj zbirke. On je budno pratio radove u čuvaonici i tako učio kako se pravilno skrbi o muzejskim predmetima.

⁸ Naziv uređaja: Cuoghi Nader Midi 2 (snaga 255 – 285 W, kapacitet 8 – 13 l / 24 h); dobavljač: Crescat.

⁹ Popis tretiranih slika i ukrasnih okvira trebao je biti napravljen u okviru petog posjeta Galeriji, ali posjet nije ostvaren. Umjetnine su bile pohranjene odvojeno, ali su se tijekom preseljenja zbirke u novu čuvaonicu pomiješale s ostalim predmetima.

¹⁰ Svi materijali za preventivnu konzervaciju koji se spominju u tekstu nabavljeni su od tvrtke Crescat. Opisi materijala dostupni su na mrežnoj stranici tvrtke: <http://www.crescat.hr/>.

¹¹ Vidi: Ina Hausmann i Petra Demuth, „The Schlürfer: A Vacuum Technique for the Cleaning of Paintings“, prošireni sažetak, u: *New Insights into the Cleaning of Paintings: Proceedings from the Cleaning 2010 International Conference Universidad Politécnica de Valencia and Museum Conservation Institute*, ur. Marion F. Mekklenburg, A. Elena Charola i Robert J. Koestler (Washington, DC: Smithsonian Institution Scholarly Press, 2013), 221–224.

¹² Sagita Mirjam Sunara, „Bol, Galerija umjetnina Branislav Dešković, umjetnine iz fundusa Galerije, 20. st.: Završno izvješće o obavljenim radovima“, 11. ožujka 2014.

¹³ Dostupno na: <http://stazist.blogspot.hr/> (ključna riječ: Galerija umjetnina „B. Dešković“).

¹⁴ Sagita Mirjam Sunara, „Depo Galerije Branislav Dešković u Bolu: dokumentiranje stanja zbirke i izrada liste prvenstva za konzervatorsko-restauratorske zahvate“, 17. rujna 2014.

RECONSTRUCTION OF THE STORAGE OF THE ART GALLERY “BRANISLAV DEŠKOVIĆ” IN BOL

This paper describes the methodology which has been applied in the refurbishment of the storage space of the Gallery “Branislav Dešković” in Bol on the island of Brač. The project was realized as part of the classes of the 4th year of study of conservation-restoration at the Art Academy in Split in the period from October 2013 to January 2014. The financial means for its implementation were ensured by the Ministry of Culture, and to a lesser extent by the Cultural Centre Brač as an institution that manages the “Dešković” Gallery. The students have passed through several sections of work. First, they analyzed the photographic documentation made during the first visit to the storage in 2012 and identified the threats to which the collection was exposed. Then they set the goals of the project and established a detailed activity plan in the field, which included the improvement of micro-climatic conditions in the storage space, its cleaning, adaptation of the current equipment, improvement of the arrangement and method of stacking the items, and the teaching of the Gallery staff members about the proper handling of the items. Unfortunately, after having finished the works the entire collection was moved to the Museum of Croatian Archeological Monuments in Split, without the project participants knowing about it. This has stopped the practical contribution to the preservation of the heritage in situ, and the only things that remained are only the photos of what has been done, texts on the blog and this contribution in the professional magazine.